

* * *

Sprawozdanie z Wykładów Otwartych Instytutu Tomistycznego w roku akademickim 2016/2017

W lutym 2017 roku w Warszawie zapoczątkowane zostały Wykłady Otwarte Instytutu Tomistycznego, zaplanowane jako tematyczne serie spotkań naukowych i współorganizowane przez Instytut Tomistyczny oraz Instytut Filozofii i Socjologii PAN. Comiesięczne Wykłady w każdym roku akademickim poświęcone mają być jednemu, wybranemu zagadnieniu teologicznemu, analizowanemu pod różnymi kątami przez specjalistów w danej dziedzinie. Głównym tematem wybranym na inauguracyjną serię Wykładów była kwestia zbawienia, zaś problematyka konkretnych spotkań była tak dobrana, by przedstawić ją zarówno z dogmatycznego, jak i biblijnego punktu widzenia. Szczególną uwagę poświęcono, co nie zaskakuje, perspektywie tomistycznej.

Pierwszy wykład (17 lutego) poświęcony był przede wszystkim Scheebenowskiej koncepcji latreutycznej ofiary Chrystusa, zaś wygłosił go dr Maciej Roszkowski OP — teolog, wicedyrektor Instytutu Tomistycznego i wykładowca Kolegium Filozoficzno-Teologicznego Polskiej Prowincji Dominikanów, które-

go książka „*Zum Lob seiner Herrlichkeit*” (*Eph 1,12*). *Der sakramentale Charakter nach Matthias Joseph Scheeben* właśnie ukazała się nakładem wydawnictwa Aschendorff (Münster 2017). Prelekcja miała zarazem charakter wykładu przewodniego całej serii, prezentującego także systematyzację modeli soteriologicznych, zaproponowaną przez Bernarda Sesboüého w pracy *Jesus Christus, jedyny Pośrednik. Rzecz o odkupieniu i zbawieniu* (tłum. A. Kuryś, Poznań 2015). Wychodząc od przedstawionej przez Sesboüého krytyki głównych modeli soteriologicznych oraz wysuniętych przezeń postulatów co do nowej soteriologii, Roszkowski wykazał, że koncepcja Matthiаса Josepha Scheebena przekracza podział na modele wstępujące i zstępujące oraz unika niebezpieczeństw i ograniczeń z nimi związanych, a to dzięki podporządkowaniu podstawowych pojęć soteriologii (takich jak zadośćuczynienie lub okup) jednej, nadrzędnej kategorii uwielbienia.

Prelegentem na kolejnym spotkaniu (9 marca) był prof. Adrian Schenker OP — wieloletni członek Papieskiej Komisji

Biblijnej, przewodniczący Komitetu Redakcyjnego Biblia Hebraica Quinta, emerytowany wicerektor uniwersytetu we Fryburgu Szwajcarskim. W swoim wykładzie zwrócił uwagę na przeważnie przeoczony fakt, że już w Starym Testamencie pojawia się kwestia soteriologicznego wymiaru męczeństwa. Otóż w 7 rozdziale 2 Księgi Machabejskiej znaleźć można serię dziesięciu wypowiedzi o męczeństwie, padających z ust siedmiu torturowanych braci i ich matki, zawierających bogatą teologię męczeństwa, podkreślającą zwłaszcza jego wstawienniczy charakter. Jak stwierdza Schenker, teologia ta — wskazująca na to, że męczennicy jedyną grzeszników z Bogiem dzięki ofierze ze swego życia, ponoszonej ze względu na wierność Panu — pozwala głębiej zrozumieć zachowanie Jezusa podczas ostatniej wieczerzy, a zwłaszcza Jego słowa nad chlebem i kielichem.

W następnym wykładzie (28 kwietnia) podjęta została kwestia związków między doktryną stworzenia i doktryną odkupienia. Wygłosił go prof. Matthew Levering — jeden z najbardziej wszechstronnych współczesnych teologów amerykańskich, wykładowca w Mundelein Seminary (Illinois; pracował również na uniwersytetach: Dayton, Ave Maria i Notre Dame), założyciel i redaktor angielskiej edycji czasopisma „Nova et Vetera”. Punktem wyjścia swego wykładu uczynił koncepcję protestanckiego filozofa Nicholasa Wolterstorffa (Yale University), będącą krytyką stosowania kategorii zadośćuczynienia w odniesieniu do zbawczej śmierci Jezusa na Krzyżu. Sam Levering wykazuje, w oparciu o teorię sprawiedliwości zawartą w pismach Tomasza z Akwinu, że kategoria ta może być jednak odnośzona do męki Chrystusa, zwłaszcza jeśli zakorzeni się ją w porząd-

ku sprawiedliwości między stworzeniami i Bogiem, przywróconym właśnie dzięki dobrowolnemu przyjęciu przez Syna należnej ludzkiej kary retributywnej.

Kolejny prelegent, którym był ks. dr hab. Piotr Roszak — wykładowca Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu i Universidad de Navarra w Pampelunie, a także członek Papieskiej Akademii Tomasza z Akwinu — połączył w swym wykładzie (wygłoszonym 18 maja) perspektywę tomistyczną i biblistyczną. Podjął się on analizy tego, jak pojęcie *pignus / arra haereditatis* (Ef 1,5) jest wykorzystywane w biblijnych komentarzach Akwinaty, wykazując potrzebę jego właściwego odczytania dla zrozumienia soteriologii św. Tomasza.

Soteriologia ta została całościowo przedstawiona na ostatnim, a zarazem głównym wykładzie ubiegłorocznej serii spotkań (24 czerwca), wygłoszonym przez dr. Mateusza Przanowskiego OP — dyrektora Instytutu Tomistycznego i wykładowcę Kolegium Filozoficzno-Teologicznego Polskiej Prowincji Dominikanów. Głównym tematem prelekcji było pojęcie *satisfactio*, stanowiące — jak dowodził Przanowski — podstawową kategorię Tomaszowej nauki o zbawieniu. Również w tym wykładzie — podobnie jak u Leveringa — podkreślone zostało znaczenie porządku sprawiedliwości dla prawidłowego zrozumienia soteriologii Akwinaty. Tutaj jednak znacząco rozwinięto tę kwestię, szczegółowo omawiając logikę „*satisfactio* Chrystusa”. Jak wykazano, jedynie wcielony Syn Boży, jako doskonale niewinny i mogący w pełni dobrowolnie przyjąć na siebie karę za grzechy, był w stanie dokonać zadośćuczynienia za rodzaj ludzki, zaś sama Jego męka — choć do tego zadośćuczynienia niekonieczna — była przejawem hojnego miłosierdzia Boga.

Poświęcone kwestii zbawienia Wykłady Otwarte Instytutu Tomistycznego potwierdziły potrzebę kontynuowania pogłębionych, merytorycznych i wielostronnych analiz podstawowych zagadnień teologicznych. Dowiodły również aktual-

ności i skuteczności klasycznej teologii, także w konfrontacji z bardziej współczesnymi i krytycznymi podejściami.

Eliza Litak